

Kırım-Kongo'da Çığırkanlara Dikkat!!!!

Değerli parazitolog, mikrobiyolog arkadaşlar, değerli medya mensupları, değerli bakanlık temsilcileri, ve de özellikle çok değerli ilaç firmalarının Türk yetkilileri!!! geçmiş yıllarda olduğu gibi ilkbaharla birlikte başlayan Kırım-Kongo hastalığı ve kene bombardımanı haberlerinin, bu yılki ilk bomba 17 Mart 2008 tarihinde bir haber ajansı tarafından atıldı ve parazitoloji grubunda hemen yer buldu...Bu haber (İngiltere'de kene istilası uyarısı yapıldı. **İngiltere'de yaz aylarından itibaren ülkeyi etkisi altına alacak kene istilası için uyarıda bulunuldu.** Londra - Öldürücü virüs saçan canlının bütün Avrupa'yı istila ettiğine dikkat çeken yetkililer, geçen yılın yaz ayları boyunca 27 Avrupa ülkesinin öldürücü kenelerle mücadele ettiğini, iki yıl öncesine kadar sadece 16 Avrupa ülkesinde görüldüğünü, yayılmanın hızlandığını bildirdi. Giderek artan ve mevsim normallerinin üzerinde seyreden sıcaklıkların kenelerin yayılmasında etkili olduğunu da belirten yetkililer, İngiltere'nin özellikle tehlike arz eden 9 bölgesini de açıkladı ve bu bölgelerde yaşayanları dikkatli olmaya çağırdı. Kenenin ısırmasıyla kana karışan virüsün beyni etkilediği, hastanın halisünasyonlar görmesine ve hatta felç geçirmesine yol açabildiğine dikkat çeken yetkililer, sadece geçen yıl Avrupa hastanelerinde 13 bin kene ısırması vakasının kayıt altına alındığını, bunun da 2006 yılına göre yüzde 30'luk artışa işaret ettiğini bildirdi. Kamp yapanlar, dağcılar ve yürüyüş sporu yapanların yüksek risk grubunu oluşturduğu uyarısı da yapılırken, "Hatta parkta kısa yürüyüş ya da bahçede oturulurken bile hastalık bulaştıran bir kene tarafından ısırılmanız mümkün" denildi Kenenin en büyük tehlike arz ettiği Avrupa ülkeleri olarak da Fransa, Almanya, İtalya, Yunanistan ile Doğu Avrupa'daki pek çok turistik kent sayıldı.) ve bundan sonra çıkacak olan benzeri haberleri değerlendirirken çok yönlü düşünüp neye, kime hizmet ettiğimizi iyi bilelim, anlayalım; zaten bazı kesimlerce görevlendirilmiş kişi ve kuruluşlar ve görevlendirme kaynakları bu tür haberleri bazı mekanizmaları devreye sokmayı veya bazı uygulamaları haklı göstermeyi hedefleyerek vermektedirler. Burada !!! özellikle bu işin içinde olması gerekenler, yani parazitoloji, mikrobiyoloji camiasındakiler daha akl-ı selim, daha düşünerek hareket etmek zorundadırlar. Bu tür haberlere hemen atlayıp, toplumda panik yaratılmasına neden olmamalıdırlar!!

Yukarıda verilen 2008'in ilk haberine, dikkatlice bakıldığında hangi satırlar ciddiye alınabilir??? hangi satırlar gerçek anlamda bilim ve bilgi esaslı üzerine oturtulmuş???? hangi satırlarda asparagaslık yapılmamış??? Ancak bu haberin hemen yanında Beypazarı'ndan kene ısırması (Ankara'nın Beypazarı ilçesi Oymaağaç ve Ayaş ilçesine bağlı Akkaya köylerinde kene tarafından ısırılan 2 kişi, tedavi altına alındı... **Ama nasıl ve niçin bir tedavi yapılmış içerikte yok!!!**) diye bir habere de yer verilmiştir... İşte!!! gerçek hedef ve amaca yönlendiren haber de budur, yani ilk haberle Avrupa da çok korkunç olarak gösterilen kene istilasına karşı güya İngiltere uyarılmış ve bu haberle birlikte Beypazarı kene vakaları aynı karede bütünleştirilerek, Türkiye'nin de kene tehdidi altında olduğu vurgulanmak istenmiş, maksatlı olarak bu yılın ilk uyarısı yapılmıştır. Yani kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla!!! gibi.... Peki bütün bunlar niçin yapılmaktadır??? oynanan oyun nedir??? Bütün bu oyunların temelinde Türkiye'de kene mücadelesinde acil önlem olarak ilk akla gelen, getirilen ve de getirilmek istenen insektisit, akarasit uygulamalarına ortam hazırlamak ve bu uygulamalar için gerekli olan haşere ilaçlarının pazarlanması ile ilgili Pazar oluşturulması yatmaktadır. Bilindiği gibi Türkiye'de 2002 yılından itibaren haşere ilaçlarının pazarını oluşturmada, ilkbahar ve yaz aylarının en moda-magazin hastalığı Kırım-Kongo Kanamalı Ateşi hastalığının vektör keneleri kullanılmış ve kullanılmaktadır. Pazar oluşturmada taktik olarak özellikle bazı medya merkezleri devreye girerek kışın kenelerle birlikte uyuyan konuyla ilgilileri uyararak, ülkeyi ayağa kaldırırılar, bir bardak suda fırtınalar kopartırlar ve istediklerini koparıncaya kadarda bunu sürdürürler. Bu senaryo 2002'den bugüne kadar oynanmıştır, bu yılda aynı şekilde oynanacaktır, korkarım bundan sonra ki yıllarda da bu oyun devam edecektir....Bu oyunda oyuncu kadroları hep aynı olup Sağlık ve Tarım bakanlıkları temsilcileri, üniversitelerden araştırmacılar, medya temsilcileri ve görünmeyen, ama başrol oynayan ilaç firma yetkilileridir. Oyunun her yıl bire bir kopyası oynandığı için hastalık çözümü ile ilgili 1 (birrrrr) adım ileri gidilememiştir. Çünkü oynanan oyunda çözüm, kene ortaya çıktıktan sonra, yani keneler uyandıktan sonra ve sadece kimyasal uygulamalarında, yani haşere ilaçlarında

aranmaktadır. **Bu oyunlarla ilgili olarak Türkiye’de son 2 uygulamadan bahsedelim, bunlardan ilki 2007’de 3 trilyon lira ile 26 riskli İl’de hiçbir bilimsel esasa oturtulmadan her İl’e göre değişen 3-4 farklı etken maddeli ve tek uygulamalı 30-40 ton civarında kimyasal, haşere ilacı veya zehir, sadece sığırlarda (sanki diğer evcil ve yaban hayvanlarında kene yokmuş gibi) kene mücadelesinde kullanıldı!!!. İkincisi ise, 3-6 Aralık 2007 tarihleri arasında yapılan I. Ulusal Zoonoz kongresinde Tarım Bakanlığı temsilcisinin dile getirdiği ve benim şiddetle itiraz ettiğim, bu defa hayali haritalar üzerinde saptanan 36 riskli il’de (niye 37 veya 35 il değil???) yine sadece sığırlarda kene mücadelesinde 2008 yılında uygulanmak üzere, 2008 yılı bütçesine 20 trilyon Lira gibi bir paranın konulduğu!!! Yani 2007’de ki uygulamanın 7 kat daha yanlısının 2008’de uygulanmak istendiğidir!!!!** Bu durumu Meclis’te bulunan bazı veteriner hekim milletvekillerine, Türk Veteriner Hekimleri Merkez Konseyine, Veteriner Hekimler Derneğine bildirdim. Çünkü bu paralar ülkede yaşayan tüm insanların vergilerinden toplanmaktadır. Harcanmasında da herkesin hakkının olduğu düşünülmeli, bu tür haksız harcamalara karşı konulması noktasında ise herkes konumu ile ilişkili olarak mücadele etmelidir. Ayrıca bu tür kimyasal uygulamaların, yine sadece günü kurtardığı, soruna hiçbir kalıcı çözüm getirmede, bilakis çözümsüzlük getirdiği de, açıkça görülmektedir. Çözümsüzlüğün görünen noktasından bakıldığında; kimyasalların, yani haşere ilaçlarının tarihi sürecinin 1940’lı yıllarda herkesin bildiği 1 etken madde ve ondan üretilen 1 preparat DDT ile başladığı, bu güne kadar geçen 68 yıllık süreçte ülkemize giren kimyasal sayısının 1 rakamından, 450 etken maddeden üretilen yaklaşık 3500 kimyasal preparata, haşere ilacına ulaştığı, yani her seneye yaklaşık 7 etken madde ve 50 kimyasal preparat, haşere ilacı düştüğü görülür. Buna karşılık kene, bit, pire, sivrisinek, kımıl, süne gibi haşereler ülkede halen mevcut ve de halen sorun olduğuna göre, haşere ilaçları ile haşere sorunun çözümünün, çözümsüzlük olduğu kolayca görülür, anlaşılır. Bir tarafta kimyasallarla çözümsüzlük, diğer taraftan her yıl artan miktarda kimyasal kullanımı ve ödenen trilyonlar, herhalde böyle bir çelişki dünyanın hiçbir gelişmiş ülkesinde görülmez. Tabii bu arada gözden kaçan ise maddi olarak ölçümü yapılamayacak kadar büyük olan bu tür kimyasalların neden olduğu, çevre kirliliği, gıda kirliliği ve eko sistem tahribatıdır. Ayrıca yoğun ve bilinçsiz kullanmaya bağlı olarak haşerelerin kısa süre sonra haşere ilaçlarına karşı direnç kazanımlarını da unutmamak gerekir!!! **Pekii ülkede bu kayıplar olurken hiç mi kazanan yok??? Bunun cevabı herkesin de bildiği gibi çok ama çok basit!!!!**

Çözüm Yolları:

Bütün bunlara karşılık bugünkü mevcut akademik ve bakanlık teşkilat kadrolarıyla kimyasallara yıllık ödenen ve bütçeden ayrılan paranın (yaklaşık 1 katrilyon lira) 10’da biri ile bu hastalıkla ve benzerleri ile ilgili daha kalıcı, daha ekonomik, daha çevreci çözümler üretilip hayata geçirilebilir. Bununla ilgili 2003 yılından itibaren bakanlık ve internet ortamında ilgililerle paylaştığım, ancak çok fazla itibar görmeyen çözüm yollarını bir kez de burada tekrarlamakta yarar görüyorum !!!

Öncelikle Sağlık, Tarım ve Köy işleri, Çevre ve Orman Bakanlıkları ile Üniversitelerin ilgili birimlerinden bir üst Koordinasyon Kurulu oluşturarak, aşağıdaki araştırma konularını yürütecek çalışma, araştırma takımlarının teşkil edilmesi, çalışmaların takibi ve değerlendirilmesi bu kurul tarafından yapılmalıdır.

Çalışma Konuları:

1. Bugün bilinen riskli bölgelerde ve zamanla bütün yurt sathında kenelerin mevsimsel aktiviteleri ile hastalığı nakleden vektör kenelerin tespiti, bunlarla mücadele yöntemlerinin geliştirilmesi (mücadelede öncelikle bu kenelerin aktif dönemde (**Türkiye için Mart-Ekim ayları** arasında); insan ve hayvanlardan kan emdiği dönemde ve inaktif dönemde (**Türkiye için Ekim–Mart ayları** arasında); insan ve hayvanlarda bulunmadığı, beslenmediği, üremediği, kış uykusunda olduğu dönemde hangi gelişme aşamasında ve nerede olduğu saptanmalı ve mücadele için özellikle kış uykusunda olduğu inaktif dönem tercih edilmelidir. Çünkü kene bu dönemde kaçamaz ve üreyemez, bu yüzden bu dönemdeki mücadele aktif döneme göre, daha etkili, daha az zararlı ve daha ekonomiktir!!!

- a. Kenelerle gerek inaktif ve gerekse aktif dönemde mücadelede, öncelikli olarak biyolojik mücadele yöntemlerinden yararlanılmalıdır (predatör, ışınlama vb)...
- b. Ancak halen kene ve benzeri haşere mücadelesinde ilk akla gelen ve uygulanan kimyasallar, haşere ilaçları(=zehir) olduğuna göre, bunların uygulama, kullanma esasları belirlenmelidir. Bunun için ilgili bakanlıklar ve üniversitelerden bir komisyon oluşturulmalı ve bu komisyon her yıl yurt sathında bakanlıklar ve belediyeler tarafından kullanılacak bütün kimyasalları, yani haşere ilaçlarını (insektisit,

akarazit, pestisit), Türkiye'deki laboratuvar çalışma sonuçlarına göre bilimsel kriterler çerçevesinde tespit etmelidir. Saptanan haşere ilaçları iklimsel bölge farklılıkları dikkate alınarak aynı bölgede aynı zaman dilimi içinde, gerekli olan tekrarlamaları ile birlikte ilgililer nezaretinde uygulatılmalıdır. Ayrıca kene ve benzeri haşerelerde ilaca karşı direnç gelişmesini önlemek amacıyla belirli zaman aralıklarında laboratuvar kontrollü etken madde değişimi sağlanmalıdır !!!).....

2. Bölgede hastalığın insanlara bulaşmasında rol alan evcil ve yaban hayvanlarının saptanması; bu hayvanların hastalık etkeni virusla bulaşık olma durumları ve bunlardan hastalığı taşıyan kenelerin kan emme durumlarının tespit edilmesidir!!!

3. İnsan ve hayvanları hastalıktan ve keneden korunma da AŞI'lar geliştirilmelidir!!!

4. Bütün bu çalışmalarla birlikte, eş zamanlı olarak, kültürel yapılanma ile yerleşim merkezlerinin alt (kanalizasyon, temiz su, yol, elektrik gibi) ve üst yapı (ev ve hayvan barınakların da; en azından çatlak, yarıksız duvar, tavan, taban, yemlik, suluk...çünkü keneler kış aylarını çatlak, yarık bulunan barınaklarda inaktif vaziyette geçirebiliyorlar...) gereksinimleri çağa uygun hale getirilmelidir!!!

5. Merada;

- a. Mera ıslah çalışmaları ile özellikle kontrollü meralar oluşturmalı!!
- b. Kenelerin kışı inaktif geçirdiği sürülebilecek vasıfta olan meraların derin olarak birkaç kez sürülmesi!!! (Türkiye'de birçok kenenin merada kış uykusuna yattığı Ekim-Mart döneminde, sürme işlemi ile merada taşın torağın altında kışı uyku halinde geçirecek olan kenelerin toprağın üstüne hareketsiz ve savunmasız çıkması sağlanarak, bunların kene tüketen kuş ve diğer böcek ve canlılar tarafından yok edilmesi, ayrıca toprak üstüne çıkmış olan bu kenelerin havanın olumsuz şartlarından etkilenerek yaşamını sürdürememesi de diğer bir yok oluş şeklidir.)
- c. Yapay kontrollü mera anlayışına gidilmesi gibi !!!

Sonuç olarak ülkemizde kenede olduğu gibi, diğer böcek mücadelelerinde de haşere ilacı dışında birçok seçenek varken veya en son seçenek haşere ilacı olması gerekirken, bu tür haşere ilaçlarının ilk etapta düşünülmesini ve ısrar edilmesini anlamak çok zor; çünkü bilindiği gibi haşere mücadelesi sadece hayvancılık alanında değil, daha yoğun olarak bitki koruma alanları (**yılda yaklaşık 50 bin ton**) ile en küçük belde belediyelerinden, büyük şehir belediye alanlarında (**belediyeler bu konuda çok bağımsız ve kontrolsüz çalıştıkları gibi bilgi almakta olanaksız, bu yüzden tahmini en az yılda 50 bin ton, veya daha da fazla olabilir**), yani tüm insan ve hayvanların yaşam alanları olan kırsal, kültür ve kent alanlarında bilinçli, bilinçsiz kullanılmaktadır. Bu yüzden ülke topraklarımız, sularımız ve yaşayan her türlü canlılarımız her yıl tonlarca atom bombası tesirli haşere ilacı=zehiri etkisi altında!!! olup, tiner, uyuşturucu bağımlılığı gibi ülkemiz bu tür haşere ilaçlarının bağımlısı yapılmak istenmekte, ve hatta yapılmıştır da!!!.

Görüldüğü gibi Türkiye'de yılda yaklaşık 100 milyon kg/lt haşere ilacı tüketilmekte ve bu tüketimin maliyeti ise yine yaklaşık 1 katrilyon lira civarındadır, yani paylaşılacak pasta 1 katrilyon liradır. Burada paranın mücadelesi varken, herhalde kene ve diğer haşere mücadeleleri düşünülmez, daha önce de yazdığımız bir yazının başlığını buraya çevirirsek "söz konusu 1 milyar lira ise, kene böcek mücadelesi teferruat"tır. Ama bu bizim için böyle olmamalı, ülkesini vatanını seven için böyle olmamalı, uzun lafın kisası dünyaya hükmeden bazı sektörleri (enerji, ilaç ve silah) memnun etmek için, ülke menfaatleri göz ardı edilmemeli!!! Bunun için çok iyi düşünmemiz lazım haşere ilaçları ile hem ülkemizi, hem de kendimizi kirletmeyelim!!!, buna hep beraber izin vermeyelim, çözüm noktasında hep beraber olalım, her konuda olduğu gibi bu durum içinde "Bir olalım, İri olalım, Diri olalım" özdeyişini ülkenin içinde bulunduğu bu zor günlerinde yaşayalım, yaşatalım.....

Saygılarımla

Prof. Dr. Zafer Karaer

Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi

Parazitoloji Anabilim Dalı 06110 Dışkapı-Ankara

E-Mail:zafer.karaer@veterinary.ankara.edu.tr; profkaraer@yahoo.com.tr

Tel: 0312- 3170315/345

NOT: Yaşadığımız bu günler kene sorunlarının başlayacağı günler olduğu için keneden korunma ve kene bulunduğu davranış şekillerini bir kez daha hatırlatmak üzere ayrıca düzenlenmiştir:

İnsanların Keneden Korunma Yolları:

1. Tarla, bahçe çalışanları veya farklı amaçlarla (sağlıkçı, ziraatçı, çoban, avcı, piknikçi gibi) riskli kırsal alan dolaşanları:

- Kapalı ve açık renkli giysiler giymelidirler. Özellikle pantolon paçaları, çorap içine sokularak ve hatta üzerine çizme giyilerek dolaşılmalıdır!!!
- Sahadan döndükten sonra, vücutta (özellikle kulak içi ve çevresi, saç ve çevresi, koltuk altı, bacak araları, diz kapağının arka kıvrımları, göbek deliği ve diğer vücut kıvrımlarının arası) günlük kene muayenesi el ve aynalar vasıtasıyla yapılmalıdır. Bulunan keneler en yakın sağlık kuruluşuna gidilerek, yetkililer tarafından çıkartılması sağlanmalıdır!!!
- Bu bölgelerde ki çocukların da ebeveynleri (anne, baba, büyükleri) tarafından mutlak surette günlük kene muayeneleri yapılmalıdır!!!
- Elbise veya vücut üzerine kene kovucu preparatlar sürülebilir. Ancak bunların etki süreleri bilinmelidir!!!
- Düzenli vücut temizliği yapılmalıdır (banyo, taranma v.s.)!!! temiz su varmı???

2. Tarla, Bahçe, Mera ve Piknik alanların da:

Kene ile bu alanların bulaşmasında ve yerleşerek gelişmelerinde rol alan en önemli hayvanlar, yaban domuzları, küçük memeliler ve özellikle kemiricilerdir (yaban tavşanı). Bunların bu alanlara girmelerini önlemek amacıyla; ince delikli çelik tel örgüler toprakla çok iyi bağlantısı yapılarak (15-20 cm toprak altından) etrafları çevrilmelidir. Yani kontrollü tarla, bahçe, mera ve piknik alanları oluşturmalı!!! Özellikle piknik amacı ile her alan (her su başı, ağaç altı...) kullanılmamalıdır!!!...

3. Ev ve hayvan barınaklarında:

İnsan ve hayvan yaşam yerleri çağa uygun standartlarına kavuşturulmalıdır; en basit olarak ev ve hayvan barınak duvarlarında ki çatlak ve yarıklar, başta keneler olmak üzere her türlü haşerenin saklanmalarını ve orada gelişmelerini sürdürmelerini engellemek amacıyla sıvanıp boyanmalıdır, yani sıvasız, badanasız duvar, tavan, taban kalmamalı!!!...

4. Ev hayvanlarında:

Düzenli tımar taramaları ve yıkamalar, gerekirse hekim kontrolünde kene kovucu uygulamalar yapılmalı!!!

İnsanlar Vücudunda Kene Bulduğunda Yapılması Gerekenler :

1. Bütün yukarıdaki tedbirlere rağmen vücudunuzda kene bulursanız hiç panik yapmadan, en yakın sağlık kuruluşuna giderek kenenin onlar tarafından çıkartılması, hem kenenin hem de insanın kayıt altına alınması ve insanın 10 günlük takibinin yapılması bakımından çok önemlidir!!!

2. Keneyi vücudunuzdan uzaklaştırmak için kesinlikle kan emen kenenin üzerine hiçbir sıvı, yakıcı,v.b madde dökmeyiniz!!!

Kırım-Kongo'da Çözüme Giderken Bilinmesi ve Yapılması Gerekenler!!!

I. BİLİNMESİ GEREKENLER???

YAYILMA

1. Kontrolsüz hareket halinde olan yaban hayvanları, başıboş sahihsiz hayvanlar ve göçmen kuşlar (virusun, enfekte hayvan ve enfekte kenelerle taşınması)
2. Kontrolsüz evcil hayvan nakilleri (virusun, enfekte hayvan ve enfekte kenelerle taşınması)
3. Kontrolsüz insan gezi ve göçleri (virusun enfekte insanlarla taşınması)

BULAŞMA

1. Kontrolsüz tarla, bahçe, mera, park alanları ve barınaklar (kene-hayvan-insan) ile tıbbi müdahaleler (kenenin ezilerek çıkarılması, hastalıklı kanla...(kene-insan, insan-insan)

II. YAPILMASI GEREKENLER!!!

İlgili Bakanlık yetkilileri (Sağlık, Tarım ve Çevre) ve üniversitelerin ilgili bilim dalı elemanları biraraya gelerek, aşağıdaki konularla ilgili projelerde çalışacak ekip veya takımlar oluşturulmalıdır.

KENE

Kenelerin mevsimsel aktiviteleri, öncelikle hastalık çıkan bölgelerde olmak üzere, daha sonra tüm yurt sathında en az 2 yıllık bir süreçte aylık kontrollerle kenelerin biyo-ekolojik özellikleri belirlenmeli, kış, yaz ve bahar aylarında nerede, hangi gelişme aşamasında oldukları saptanmalı (kene-mevsim ilişkisi),

Türkiye’de tespit edilmiş en önemli hastalık etkeni taşıyıcısı *Hyalomma marginatum marginatum*’un, yine ülkemizdeki bazı yaşamsal özellikleri:

İlkbahar ve yaz aylarında: Türkiye’de bu dönemde kesin olmamakla birlikte kenenin toplam hayat süresi 4-5 aydır. Bu sürenin yaklaşık her biri 15’er gün olmak üzere 2 farklı konak grubunda (*larva ve nimf aşaması birinci konak grubu küçük kemiricilerle, yerden beslenen kanatlılarda, olgunları ise ikinci konak grubu sığır, koyun, keçi, domuz ve de insan*) 1 ay’ı kanla beslenme, 3-4 ay’ı ise beslenmeden hareketsiz geçirdiği gömlek değiştirme, yumurtlama gibi çeşitli aşamalardır, öncelikle bu aşamalarda bulunduğu yerler tespit edilmelidir.

İşte ilkbahar ve yaz aylarında mücadele, 3-4 aylık hareketsiz, beslenmeden geçirdiği yerlerde yapılmalıdır!!!

Sonbahar ve kış aylarında: Türkiye’de bu dönemde kesin olmamakla birlikte kenenin toplam hayat süresi 6-8 aydır ve kene bu sürenin tamamı beslenmeden, hareketsiz doymuş nimf veya aç olgun halde geçirmekte olup, bu yerler tespit edilmelidir.

İşte sonbahar ve kış aylarında mücadele, bu 6-8 aylık hareketsiz, beslenmeden geçirdiği yerlerde yapılmalıdır!!!

Amma!!! öncelikle hareketsiz ve beslenmeden geçirdiği yerler tespit edilmelidir!!!

Kene mücadelesin de; yukarıda ifade edildiği gibi kenenin her mevsimde beslenmeden ve hareketsiz geçen aşamaları, toplam hayatında çok uzun bir yer tuttuğundan (yaklaşık %90), hem etkili bir mücadele için, hem de ekosisteme en az zarar verilmesi bakımından tercih edilmelidir!!!

VİRUS

Türkiye’de virus tüm özellikleriyle ortaya konulmalı!!!

1. Kenelerin tür olarak hastalık etkeni virusu taşıma oranları belirlenmeli (kene türü-virus ilişkisi),
2. Evcil ve yaban hayvanlarının hastalık etkeni virusu taşıma oranları belirlenmeli, bunların hangi kene türleri ile enfeste oldukları, istila edildikleri saptanmalı (hayvan- kene türü-virus ilişkisi),
3. İnsanların hastalık etkeni virusu taşıma oranları ve hangi kene türleri ile enfeste oldukları belirlenmeli (insan-kene türü-virus ilişkisi)....

III. MÜCADELE YOLLARI:

İşte yukarıda bilinmesi ve yapılması gerekenlerle ilgili bilgiler araştırma sonuçlarına göre saptandıktan sonra mücadele girişimlerinde bulunulabilir, yine burada da öncelikler aşağıdaki şekilde olmalıdır!....

Kene

1. Biyolojik:

- a. Kene ve yumurtalarını yiyen doğal düşmanlar, predatörler: *Ixodiphagus* (Encyrtidae, Chalcidoidea), *Pyemotes* (Pyemotidae, Acari), *Eremiaphila* (Eremiaphilidae: Mantoidea), *Basillus thuringiensis*, *Bazı mantar türleri* (planlanma aşamasında ortak bir projemiz var)
- b. Erkek kenelerin kısırlaştırılması (halen tarafımdan yürütülen ortak bir proje var..);
- c. Gelişme dönemlerini etkileyici faktörlerin devreye sokulması;

2. Kimyasal:

Her yıl yurt sathında Bakanlıklar, Belediyeler tarafından kullanılacak bütün kimyasallar, haşere ilaçları (insektisit, akarasit, pestisit), kene ilaçları da buna dahil, oluşturulacak komisyon tarafından Türkiye’deki merkez bir laboratuvar çalışma sonuçlarına göre saptanmalı ve iklimsel bölge farklılıkları dikkate alınarak aynı bölgede aynı zaman dilimi içinde, mutlak ilgililer nezaretinde, dozunda ve gerekli olan tekrarlamaları ile birlikte uygulamalar yapılmalı....

Ve ayrıca yine bu komisyon, yapılan laboratuvar tetkiklerine göre direnç gelişmesini önlemek amacıyla belirli zaman aralıklarında etken madde değişimini de sağlamalı !!!...

Diğer taraftan KKKA'ya bağlı insanlarda bugün yaşanan ölüm olayları ve ileride yaşanılacak olanların tüm sorumlusu, bilinçsizce kullanılan veya kullandırılan kimyasalların ekosistemde yapmış olduğu tahribatlarıdır. Daha önceki yazılarımda da hep bahsettiğim gibi sivrisinek, kene, süne, kımıl, elma, armut kurtları gibi bazı haşerelerle mücadelede, nedense ilk akla gelen ve yılda 1 katrilyon lira ödenerek yaklaşık 100 bin ton tüketilen, bakkal da da, aktarda da satılan, hiçbir denetim altında olmadan kullanılan bu kimyasallar (zehirler) doğada, belki de en son yukarıda saydığımız haşereleri etkilemekte, onlardan önce bu haşerelerin doğadaki doğal avcılarını, kuşları, arıları, kelebekleri ve de insanları etkilemekte ve bu suretle doğal dengeyi de bozmaktadır. İşte doğal dengeleri bozduğumuz için atmosferde açılan delik, küresel ısınma, kuraklık, ülkemizde yağmur gibi kene istilaları, böcek istilaları ve belki de daha büyük felaketler zinciri, bozduğumuz ekosistemdeki zincir halkalarının yerini alacaktır. Bütün bunlara rağmen, o kadar yazmamıza ve söylememize rağmen yine bu sene geçtiğimiz haftalarda (Mayıs 2008) güya kene mücadelesinde kullanılmak üzere tam 20 trilyon liralık kimyasal satın alınmış, riskli bölge ilan edilen 35-36 İl'e dağıtılmış olduğunu üzülerek öğrendim, yani 500-1000 ton arasında bir kimyasal, yine sadece doğayı kirletecektir, çünkü kenelerin bu bölgelerde mevsimsel aktiviteleri kesin bilinmemekle birlikte, tahminime göre artık keneler ilaçlanması düşünülen koyun ve sığırlardaki kan emme dönemini tamamlamış ve dişiler yumurtlama aşamasına gelmiş olacaktır. Takip eden aşamada ise yani larva ve nimf aşamalarında ise, yine ilaçlanması düşünülen sığır ve koyunlarda olmayacaklardır; yaşam şekli itibarı ile bunlar daha küçük kemiricilerle, kanatlılarda larva ve nimf döngülerini tamamlayıp (eylül-ekime kadar), doymuş nimf veya aç olgun şeklinde kış uykusuna yatacaklardır. Yani MART veya NİSAN 2009'a kadar sığır, koyun, at, domuz veya insanlara gelmeden buldukları, saklandıkları yerde kalacaklardır. Tabii virus taşıyorlarsa onlarda kışı uyku halinde geçirecektir.

Bilindiği gibi bu tür kimyasalların kalıntılarının bulunduğu tarım ürünleri ihraç da edilememektedir!! (02. 06. 2008 tarihli bir çok basın yayın organında Rusya bu tür kalıntılardan dolayı meyve ve sebze alımını durdurduğunu bildirmiştir!!!)

3. Aşısı:

A. Kene

Dünyada ticari boyut kazanmış, biri Küba'da (GAVAC™) diğeri Avustralya'da (TickGARD™) olmak üzere iki aşı bulunmaktadır. Yaşam tarzı bakımından KKKA taşıyan kenelerden tamamen farklı olan sadece *Boophilus* soyuna (tek konakta yaşamını tamamlayan) bağlı keneler için var olan bu aşılarda, diğer kene türleri için kullanılmamaktadır!

B. Virus: Bilinen aşı yoktur.

KORUNMA

1. Yayılma yollarında bildirilen kontrolsüz hayvan ve insan hareketleri kontrol altına alınmalıdır!!!
2. Bulaşma yollarında bildirilen kontrolsüz alanları (özellikle yaban ve başıboş gezen sapsiz hayvanların bu alanlara girmesini önlemek için çit veya duvarlarla çevirmek) ve yapıları (Yaşam şekli ve yaşam yerleri itibarı ile çağa uygun standartların kazanımı, çatlak, yarıksız duvar, tavan ve taban gibi günümüz yaşam alanı standartlarından asgarisini uygulamak) kontrol altına almak!!!
3. Özellikle kırsal alanlarda yaşayan kişilere ve kırsal alana gitme mecburiyeti veya keyfiyetinde olanlara mutlaka günlük kene muayene yapma tekniği öğretilmeli, bunu alışkanlık haline getirmeleri sağlanmalı!!! Kene bulunursa mutlaka en kısa sürede bir pens veya cımbız yardımıyla ya da bir kağıtla, bir bezle kenenin ağız organellerinden deriye tutunma yerinden tutarak hemen çıkarmak (*kenenin kan emmesi ne kadar kısa sürede engellenirse, hastalık etkenini vermemesi bakımından o kadar önemlidir, çünkü kene kırım-kongo virusunu taşıyorsa bile kan emdiği canlıya verebilmesi için 48-72 saat geçmesi gerekiyor, yani kene kan emmeye başlar, başlamaz etkeni vermez!!!*) gerekir ve kenenin çıktığı deri kısmını alkolle (kolonya, çamaşır suyu olabilir) temizleyip, çıkarılan keneyi de alkolün (kolonya, çamaşır suyu da olabilir) içine atarak, en yakın sağlık kuruluşuna gidilmesi, hem kenenin hem de şahsın kendisinin takibe alınması bakımından çok önemlidir...
4. HEPSİNDEN ÖNEMLİSİ İSE BAKANLIKLAR; DEKANLIKLAR ve KIRSAL ve de KENTSEL ALANDA YAŞAYANLAR OLARAK EĞİTİME, ARAŞTIRMAYA, AÇIK OLMAK GEREKİR!!!! YANİ EĞİTİM ŞART, EĞİTİLMEK VE ÖĞRENMEK ESAS OLMALIDIR !!!

Ülke insanı olarak yaşadığımız yüzyılın, günümüzün bilgi çağı olduğunu kabul ederek, bilgi sahibi olunmadan strateji geliştirilemeyeceğini, artık bilmemiz, kabul etmemiz gerekir!!!

Prof. Dr. Zafer Karaer